

Οι ΑΟΖ και τα «πειρατικά» της Μεσογείου

Του Πάνου Κοσμά

Το Δίκαιο της Θάλασσας και ο ελληνικός επεκτατισμός στο ζήτημα των ΑΟΖ

Οι πολιτικοί εκπρόσωποι της ελληνικής άρχουσας τάξης, οι προπαγανδιστές της και τα καθεστωτικά μίντια «βοούν»: έχουμε το διεθνές δίκαιο με το μέρος μας! Ο λόγος, συγκεκριμένα, για το Δίκαιο της Θάλασσας, που -υποτίθεται- δικαιώνει τις ελληνικές απαιτήσεις στις θαλάσσιες ζώνες της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Ένας τέτοιος «βαρύς» ισχυρισμός θα έπρεπε βέβαια να αποδειχθεί με τα τεκμήρια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.⁽¹⁾ Όμως το μόνο που ακούμε σχετικά με αυτή τη σύμβαση είναι πως (α) προβλέπει ζώνη ΑΟΖ έκτασης μέχρι 200 ναυτικά μίλια, (β) προβλέπει ότι τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα. Ωστόσο, η μισή αλήθεια όχι μόνο δεν είναι ολόκληρη η αλήθεια, αλλά είναι ψέμα. Διότι απλούστατα αυτή η σύμβαση λέει και άλλα πολλά, όχι και τόσο σύμφωνα με τις ελληνικές απαιτήσεις και τους μονομερείς και αυθαίρετους καθορισμούς. Ακόμη χειρότερα για το «δίκιο» της ελληνικής άρχουσας τάξης, η Σύμβαση αυτή προβλέπει τη λειτουργία δικαιοδοτικού οργάνου (δικαστηρίου), το οποίο έχει ήδη εκδικάσει υποθέσεις παραπλήσιες με το περιεχόμενο της αντιδικίας Ελλάδας – Τουρκίας και υπάρχει διεθνής νομολογία που δεν συνηγορεί υπέρ των ελληνικών «απαιτήσεων»...

Πριν όμως προχωρήσουμε σε όλα αυτά, μια απαραίτητη διευκρίνιση: το διεθνές δίκαιο, σε όλες του τις εκδοχές, είναι το «δίκαιο» των κάθε φορά κυρίαρχων ιμπεριαλιστικών χωρών. Τα

δικαιοδοτικά όργανα/δικαστήρια που συστήνονται στο πλαίσιο διάφορων διεθνών συμβάσεων, αποφασίζουν στο πλαίσιο της κυρίαρχης ερμηνείας του ιμπεριαλιστικού δικαίου – αν χρειαστεί και χωρίς σεβασμό στην ίδια τη δική τους νομολογία. Μακριά από μας λοιπόν οποιοδήποτε «δέος», «σεβασμός» ή «υπακοή» στα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα του ιμπεριαλισμού. Έχοντας όμως πει αυτό, εξακολουθεί να έχει τη σημασία του να «τεστάρουμε» τους ισχυρισμούς της ελληνικής άρχουσας τάξης ότι οι διεκδικήσεις της στις θάλασσες της νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι σύμφωνες με το Δίκαιο της θάλασσας.

Τι είναι και πώς καθορίζονται η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ

Πρώτα οι «ορισμοί»:

Η **υφαλοκρηπίδα** είναι τμήμα του παράκτιου βυθού της θάλασσας. Για πρώτη φορά ορίστηκε στη Διεθνή Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα, του 1958.⁽²⁾ Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό, η υφαλοκρηπίδα ενός κράτους εκτεινόταν στο τμήμα του θαλάσσιου βυθού που βρίσκεται γύρω από τις ακτές του και πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη μέχρι βάθους 200 μέτρων, εκτός αν ήταν εφικτή η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και σε μεγαλύτερο βάθος, οπότε εκτεινόταν ως το βάθος εκείνο.⁽³⁾

Σύμφωνα όμως με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας, ως υφαλοκρηπίδα ορίζεται ο βυθός της θάλασσας εντός ακτίνας 200 ναυτικών μιλίων από την ακτή, ανεξάρτητα από τη γεωλογική μορφή του βυθού. Μπορεί μάλιστα να επεκταθεί και πέραν των 200 μιλίων από την ακτή, ανάλογα με τη γεωλογική φύση του βυθού.

Η **ΑΟΖ (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη)** είναι η θαλάσσια έκταση εντός της οποίας ένα κράτος έχει δικαίωμα έρευνας ή άλλης εκμετάλλευσης των θαλασσίων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της

παραγωγής ενέργειας από το νερό και τον άνεμο. Εκτείνεται δυνητικά μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή. Σύμφωνα με τη Wikipedia, «η χρήση του όρου μπορεί να περιλαμβάνει την υφαλοκρηπίδα ονομαστικά και μόνο. Σε επίπεδο ουσίας δικαίου και συνεπαγόμενων δικαιωμάτων είναι δύο διαφορετικές ζώνες. Η ΑΟΖ δεν συμπεριλαμβάνει τα χωρικά ύδατα, ούτε και την υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 ν.μ. **Η διαφορά χωρικών υδάτων και ΑΟΖ είναι πως τα χωρικά ύδατα αφορούν σε πλήρη κυριαρχία, ενώ η ΑΟΖ αποτελεί απλό «κυριαρχικό δικαίωμα», το οποίο αναφέρεται στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους μέχρι και κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η επιφάνεια είναι διεθνή ύδατα».**⁽⁴⁾

Πώς καθορίζονται η υφαλοκρηπίδα και η ΑΟΖ;

Σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1958 για την υφαλοκρηπίδα (άρθρο 6),

«Στην περίπτωση κατά την οποία η ίδια υφαλοκρηπίδα παράκειται στα εδάφη δύο ή περισσότερων κρατών των οποίων οι ακτές βρίσκονται απέναντι ή μια σε σχέση με την άλλη, τα όρια της υφαλοκρηπίδας καθορίζονται με συμφωνία μεταξύ αυτών των κρατών. Εν ελλείψει συμφωνίας και εφόσον ειδικές περιστάσεις δεν δικαιολογούν διαφορετικό καθορισμό των ορίων αυτά καθορίζονται από την μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετριέται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα κράτη αυτά».

Όσον αφορά την ΑΟΖ, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1982, άρθρο 74

«Άρθρο 74 Οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές

1. Η οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν

συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου, με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης.

2. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV.

3. Εκκρεμούσης της συμφωνίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη, σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για την επίτευξη προσωρινών διευθετήσεων πρακτικού χαρακτήρα και, κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, για να μην θέσουν σε κίνδυνο ή παρεμποδίσουν την επίτευξη οριστικής συμφωνίας. Οι διευθετήσεις αυτές δεν επηρεάζουν την τελική οριοθέτηση.

4. Όπου ισχύει συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών, τα ζητήματα που αναφέρονται στην οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της εν λόγω συμφωνίας».

Εδώ μαθαίνουμε πως η Ελλάδα παραβίασε ολοσχερώς το άρθρο 74 (και στις 4 παραγράφους του) της Σύμβασης του 1982!

- Δεν απευθύνθηκε στην Τουρκία για συνομιλίες με σκοπό την «επίτευξη δίκαιης λύσης».
- Δεν προσέφυγε στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV της Σύμβασης (δικαιοδοτικά όργανα/δικαστήριο).
- Δεν κατέβαλε κάθε προσπάθεια για την επίτευξη διευθετήσεων προσωρινού χαρακτήρα.

Αντί όλων αυτών διακινεί χάρτες με την ΑΟΖ που διακηρύσσει ότι «δικαιούται» και την υπερασπίζεται με... φρεγάτες.

Το ίδιο ακριβώς έπραξε με τη Λιβύη, ενώ με... χάρτες και με τη συμφωνία Ισραήλ και Αιγύπτου έχει μοιραστεί σύμπασα η Μεσόγειος! Ιδού η κατανομή:

Τα ίδια ακριβώς ισχύουν για την υφαλοκρηπίδα (άρθρο 83):

«Άρθρο 83 Οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές

1. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση.

2. Αν η συμφωνία δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα σε εύλογο χρονικό πλαίσιο, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV.

3. Εκκρεμούσης συμφωνίας όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα ενδιαφερόμενα κράτη σε πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια για να συνάψουν προσωρινές διευθετήσεις πρακτικής φύσης και, κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, να μην θέτουν σε κίνδυνο ή παρεμποδίζουν την επίτευξη τελικής συμφωνίας. Αυτές οι διευθετήσεις δεν

επηρεάζουν την τελική οριοθέτηση.»

Ενώ όμως η Ελλάδα έχει επίσημη θέση πως η υφαλοκρηπίδα είναι αντικείμενο προσφυγής στο διεθνές δικαστήριο, αρνείται να κάνει το ίδιο για την ΑΟΖ. Οπότε, η ελληνική άρχουσα τάξη καταλήγει στη λογική της πειρατείας: Δεν ανακηρύσσουμε ούτε οριοθετούμε ΑΟΖ ούτε συζητούμε με την Τουρκία ή τη Λιβύη για τον καθορισμό της, αλλά θεωρεί ότι έχει ΑΟΖ, έτσι... αξιωματικά, βάσει χαρτών που έχει καταρτίσει η ίδια. Και μάλιστα «κόβει» θαλάσσια οικόπεδα και συνάπτει συμβάσεις παραχώρησης για έρευνα με πολυεθνικές! Πρόκειται για επεκτατισμό και πειρατεία, σε πλήρη αντίθεση μάλιστα ειδικά με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας!

Πόσο ψεύτικες, υποκριτικές και προκλητικές μοιάζουν, ύστερα απ' όλα αυτά, οι επικλήσεις του «διεθνούς δικαίου»...

Το δικαίωμα των νησιών σε ΑΟΖ: τι προβλέπει η σχετική διεθνής νομολογία

Το ισχυρότερο επιχείρημα για το «καπάρωμα» αυτής της τεράστιας περιοχής της νοτιοανατολικής Μεσογείου είναι ότι τα νησιά έχουν ΑΟΖ όπως ακριβώς και οι ηπειρωτικές ακτές. Με δεδομένο ότι το Αιγαίο είναι διάσπαρτο με ελληνικά νησιά και ότι η Κρήτη απέχει από τη Λιβύη όσο και από την Αθήνα, η ελληνική άρχουσα τάξη θεωρεί ότι «αυτονόητα» έχει την ΑΟΖ που έχει αποτυπωθεί στον προαναφερθέντα χάρτη. Για μία ακόμη φορά, τα πράγματα δεν είναι έτσι. Για την ακρίβεια, δεν είναι ακριβώς έτσι.

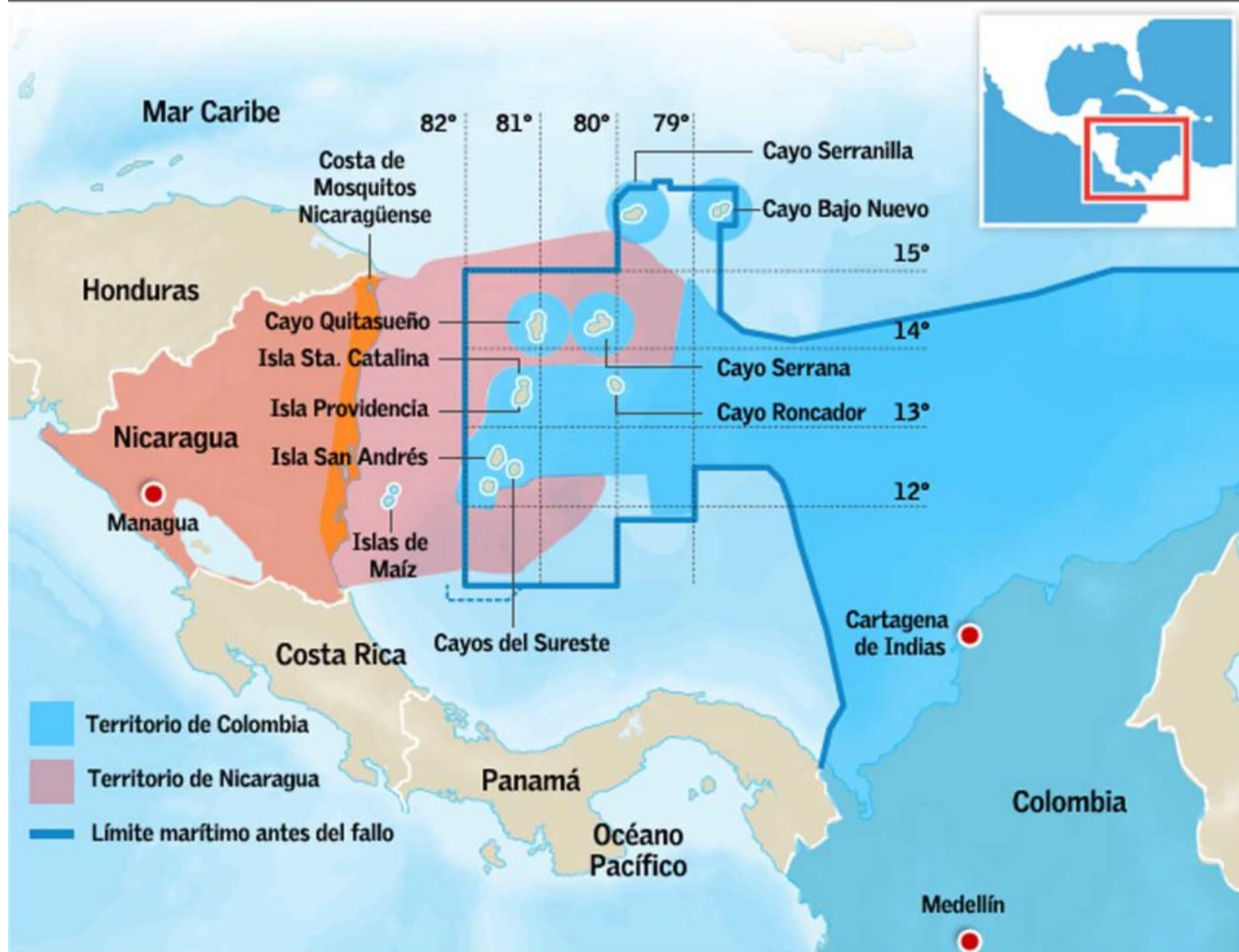
Η Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρει πράγματι ρητά (άρθρο 121, παράγραφος 2) ότι όλα τα νησιά διαθέτουν ΑΟΖ, η οποία καθορίζεται με τον ίδιο τρόπο που καθορίζεται η ΑΟΖ ηπειρωτικών περιοχών με ακτογραμμή. Ωστόσο, το ΔΔΧ κατά την εκδίκαση σχετικών προσφυγών αποφασίζει σταθερά με γνώμονα το κριτήριο ότι το μέγεθος της ακτογραμμής ενός

παράκτιου κράτους υπερτερεί της ακτογραμμής ενός μικρού νησιού. Με βάση αυτό το κριτήριο, δεν δίνει «πλήρη επήρεια» (full effect) σε τέτοια νησιά.

Επ' αυτού υπάρχει ήδη διεθνής νομολογία καθώς το αρμόδιο διεθνές δικαστήριο έχει εκδικάσει ήδη σχετικές υποθέσεις. Από όλες, αυτή που προσιδιάζει περισσότερο με τη διένεξη Ελλάδας – Τουρκίας είναι η υπόθεση Νικαράγουας – Κολομβίας, η οποία εκδικάστηκε το 2012 από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Το Δικαστήριο πρώτα αποφάνθηκε για το ζήτημα της κυριαρχίας επί 7 νησίδων που διεκδικούσε η Νικαράγουα από την Κολομβία, απορρίπτοντας το αίτημα της Νικαράγουας και αποδίδοντάς τες στην Κολομβία. Στη συνέχεια όμως δεν αναγνώρισε πλήρη ΑΟΖ σε αυτές τις νησίδες, ενώ για 3 νησίδες της Νικαράγουας που εγκλωβίστηκαν εντός της κολομβιανής ΑΟΖ αναγνώρισε μόνο κυριαρχικά δικαιώματα 12 ναυτικών μιλίων. Έτσι, η Κολομβία κέρδισε μεν την κυριαρχία επί των νησίδων, αλλά έχασε ένα μεγάλο μέρος της διεκδικούμενης από αυτήν ΑΟΖ. «Το ΔΔΧ, όπως κάνει συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις, καθόρισε πρώτα την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα των δύο κρατών με βάση τη μέθοδο της «μέσης γραμμής» και μετά την επανακαθόρισε με βάση τη γνωστή άποψή του περί ‘‘επιείκειας και ειδικών περιστάσεων’’ (equity and special circumstances), δίνοντας στη Νικαράγουα μεγαλύτερη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα σε σύγκριση με αυτήν που θα έπαιρνε με βάση τη ‘‘μέση γραμμή’’». ⁽⁵⁾

El resultado del litigio

El archipiélago de San Andrés, que se ubica a unos 220 km. al este de las costas nicaragüenses y a 775 km. al noroeste de las colombianas, seguirá siendo territorio de Colombia, tras el fallo inapelable de la Corte Internacional de Justicia.

- La Corte se pronunció a favor del derecho nicaragüense a las 200 millas de territorio marítimo
- Los siete cayos del archipiélago de San Andrés continúan siendo colombianos

Información actualizada al 19 de noviembre de 2012.

Diseño: Sección Infografía El Mercurio. | Adaptación Web: Johanna Mellado | Fuente: CIJ / Emol

Créditos: Emol.com © 2012 Empresa El Mercurio S.A.P.

emol.

Στην υπόθεση μεταξύ **Ρουμανίας-Ουκρανίας** που εκδικάστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο με απόφαση του Φεβρουαρίου 2009, το αντικείμενο της διένεξης ήταν το Φιδονήσι, ένα νησί της Ουκρανίας που βρίσκεται περίπου 20 ναυτικά μίλια ανατολικά του Δέλτα του Δούναβη. Το ΔΔ αποφάσισε ότι το Φιδονήσι πρέπει να αγνοηθεί στον καθορισμό ΑΟΖ και του αναγνωρίστηκε μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ναυτικών μιλίων. Περισσότερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι το Δικαστήριο αναγνώρισε έξι δυνητικούς παράγοντες βάσει των οποίων τα δύο μέρη θα μπορούσαν να

ζητήσουν αναπροσαρμογή της οριογραμμής μεταξύ των ΑΟΖ:

α. Την πιθανή δυσαναλογία μεταξύ των ακτών των δύο χωρών,

β. Τον κλειστό χαρακτήρα του Εύξεινου Πόντου,

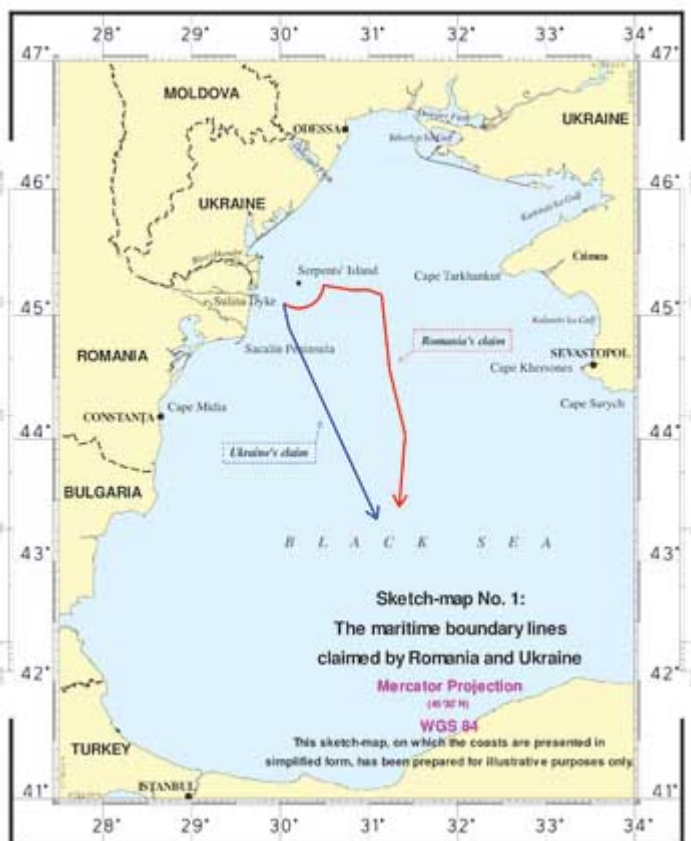
γ. Την παρουσία της νήσου Φιδονήσι,

δ. Τη δραστηριότητα των δύο κρατών στη Μαύρη Θάλασσα (αλιευτικές και εμπορικές δραστηριότητες, συμβάσεις παραχώρησης πετρελαίου και φυσικού αερίου),

ε. Κάθε πιθανή μείωση της ισχύος της υφαλοκρηπίδας ή της ΑΟΖ ενός εκ των δύο μερών,

στ. Πιθανά ζητήματα ασφάλειας των δύο κρατών.

Έπειτα από την εξέταση αυτών, το ΔΔ αποφάνθηκε ότι κανένας από αυτούς τους παράγοντες δεν μπορεί να δικαιολογήσει κάποια μελλοντική αναπροσαρμογή της καθορισθείσας οριογραμμής μεταξύ των δύο ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδων.

Σε μια άλλη υπόθεση εκδίκασης από το ΔΔ, την υπόθεση μεταξύ Μπανγκλαντές – Μιανμάρ του 2012 επίσης ⁽⁶⁾ αναφέρθηκε «ευθαρσώς» το «Βήμα» στις 22/4/2012 με τον εύγλωττο τίτλο «Ένα αγκάθι για το Καστελόριζο». Η αντιδικία αφορούσε ξανά το αν ένα νησί έχει ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης των 12 ναυτικών μιλίων. Το «Βήμα» αναφέρει:

«Το κρίσιμο σημείο που καθιστά τη διένεξη Μπανγκλαντές – Μιανμάρ σημαντική σε σχέση με το Καστελόριζο ακούει στο όνομα Σεν Μάρτιν. Το νησί αυτό ανήκει στο Μπανγκλαντές αλλά βρίσκεται απέναντι από τις ακτές της Μιανμάρ. Έχει έκταση περίπου 8 τετραγωνικά χιλιόμετρα και 7.000 κατοίκους. Το Μπανγκλαντές θεωρεί ότι φιλοξενεί βάση του πολεμικού του ναυτικού, αλλά και ότι περισσότεροι από 350.000 τουρίστες το επισκέπτονται ετησίως.

Σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου, το Σεν Μάρτιν έχει χωρικά ύδατα 12 ναυτικών μιλίων. Για τον καθορισμό τους χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της μέσης γραμμής. Ωστόσο το Δικαστήριο έκρινε ότι το νησί δεν έχει ούτε υφαλοκρηπίδα ούτε και ΑΟΖ πέραν των 12 ν.μ. Για να φθάσει στο συμπέρασμα αυτό, το ITLOS αξιοποίησε, μεταξύ άλλων, τη νομολογία που παρήγαγε το ICJ κατά την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών μεταξύ Ρουμανίας και Ουκρανίας τον Φεβρουάριο του 2009».

Παρατηρούμε λοιπόν ότι το Διεθνές Δικαστήριο αποφασίζει συνυπολογίζοντας πολλούς παράγοντες και με βάση κριτήρια που σχετίζονται μεν αλλά δεν ταυτίζονται με τα «δόγματα» επέκταση στα 200 ναυτικά μίλια και «όλα τα νησιά έχουν ΑΟΖ». Είναι κάτι παραπάνω από πιθανό ότι σε τυχόν εκδίκαση της διένεξης Ελλάδας – Τουρκίας για το Αιγαίο το ΔΔ δεν θα δικαιώσει τι απαιτήσει καμίας εκ των δύο: δεν θα αποφασίσει ότι τα ελληνικά νησιά έχουν πλήρη ΑΟΖ (όπως ισχυρίζεται η Ελλάδα, ισχυρισμός που ισοδυναμεί με πλήρη αποκλεισμό της Τουρκίας από τις θαλάσσιες ζώνες της νοτιοανατολικής Μεσογείου) αλλά ούτε ότι δεν έχουν καθόλου ΑΟΖ (όπως ισχυρίζεται η Τουρκία, διεκδικώντας τον καθορισμό ΑΟΖ με βάση τη μέση γραμμή μεταξύ των ηπειρωτικών

ακτών των δύο χωρών).

Ένα βουνό από μισές αλήθειες, ψέματα και διαστρεβλώσεις

Η καθεστωτική και μιντιακή προπαγάνδα είναι ένα βουνό από μισές αλήθειες, ψέματα, διαστρεβλώσεις και τερατολογίες. Πρόκειται για αδίστακτη προπαγάνδα που συσκοτίζει συνειδητά το ζήτημα και διαλύει κάθε έννοια γνώσης των δεδομένων του. Στην πρόσφατη υπόθεση του «Ορούτς Ρέις» η Ελλάδα διεκδίκησε κυριαρχία σε απόσταση 200 χιλιομέτρων νότια του Καστελόριζου, ενώ δικαιώματα κυριαρχίας έχει μόνο στα 6 ναυτικά μίλια των χωρικών υδάτων. Ακόμη και αν είχε κατοχυρωθεί ελληνική ΑΟΖ στα 200 ναυτικά μίλια, πάλι αυτή θα αφορούσε τα δικαιώματα εκμετάλλευσης του υποθαλάσσιου πλούτου – η υπερκείμενη θάλασσα είναι διεθνή ύδατα. Κι όμως, στήθηκε σκηνικό παρολίγον θερμού επεισοδίου πάνω σε τέτοιες τερατώδεις απαιτήσεις!

Είναι πρώτα απ' όλα απαίτηση της στοιχειώδους κοινής λογικής και της αλήθειας να διαλυθεί αυτό το βουνό από ψέματα, διαστρεβλώσεις, αποσιωπήσεις και τερατολογίες. Περισσότερο κι απ' αυτό όμως, είναι ζήτημα «ζωής και θανάτου» – μακάρι μόνο με τη μεταφορική έννοια του όρου. Πρέπει να σταματήσουμε αυτό το τσούρμο από τυχοδιώκτες να μας οδηγήσει σε μια επικίνδυνη πολεμική περιπέτεια!

Παραπομπές:

1. Σύμβαση του Μοντέγκο Μπαίν, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 179 της 23/06/1998 σ. 0003 – 0134 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας

2. Διεθνής Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα του 1958

3.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A5%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B7%CF%80%CE%AF%CE%B4%CE%B1>

4.

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%96%CF%8E%CE%BD%CE%B7

5. <https://www.aixmi.gr/index.php/neaapofashxaghs-aoz/>

6.

<https://www.tovima.gr/2012/04/22/politics/ena-agkathi-gia-to-kastelORIZO/>